

३४. तत्तियसंगीति

भगवतो बुद्धस्स परिनिब्बानस्स तिमासे अतिककन्ते पठमा संगीति अहोसि । तथ सकलं बुद्धवचनं सङ्गहित्वा तेसं विभागो अनेकेहि परियायेहि कतो; यथा—रसवसेन एकविधं, धम्मविनयवसेन दुविधं, वाचाय पिटकवसेन तिविधं, निकायवसेन पञ्चविधं इच्छादि । तेसु अतिककन्ते अनियमो जातो । तथ वज्जपुत्तका थेरा विनयविरुद्धकिञ्चं करिसु । तस्मा सङ्घस्स परिसोधनत्थाय दुतियसंगीति अहोसि ।

एवं गच्छन्ते काले सम्मासम्बुद्धपरिनिब्बानतो द्विन्नं वस्ससतानं उपरिअटुवीसतिमे वस्से असोकेन रञ्ज्रेन भिक्खूनं अत्थाय सम्मापकारेन भोजनं, चीवरं, सेनासनं, ओसधिकं इच्छादि सुखं दिन्नं । भिक्खू सुखेन जीवनं यापेन्ति । तस्मि समये अञ्ज्रतित्थिया लाभसक्कारहीना होन्ति । ते धासच्छादनं पि न लभन्ति । भिक्खूनं लाभसक्कारं दिस्वा अञ्ज्रतित्थिया बुद्धसासने पब्बजिज्ञत्वा सकानि सकानि दिट्ठिगतानि ‘अयं धम्मो, अयं विनयो’ति दीपेन्ति । पब्बज्जं अलभन्ता लाभसक्कारं पत्थयमाना ते सयमेव केसमस्सुं ओतरेत्वा कासायवत्थं धारेत्वा संघे आगच्छिसु । ते विहारेसु विचरन्ता उपोसथादिकम्मं पि पविसन्ति । तदा भिक्खू तेहि सद्धि उपोसथं न करिसु । अञ्ज्रतित्थिया एवं कथयिसु यं ते बुद्धसावका होन्ति । अपि च ते सकं सकं धम्मे आचरन्ति । केचि सुरियं वन्दन्ति. केचि नदियं सिनानमत्तेन पुञ्ज्रं लभन्ती ति जानन्ति । एवं ते अञ्ज्रमञ्ज्रं आचरणं करिसु । एवं गच्छन्ते ते असोकेन दिन्नं भोजनं, वत्थं, ओसधि, निवासं च सुखेन परिभुञ्जिसु । सासनस्स मलं च कण्टकं च समुद्वापेसु । तस्मा सकलजम्बुदीपे छ-वस्सानि उपोसथो उपच्छिज्जि ।

तस्मि समये असोको धम्मराजा पण्णरसवस्साभिसेको अहोसि । पाटलिपुत्तनगरे एको असोकारामो ति । तथ भिक्खू निवसितुं । तेसु बुद्धस्स सुद्धसावका पि होन्ति अञ्ज्रतित्थिया पि । तेन कारणेन

सत्तवस्सानि असोकारामे उपोसथो न अहोसि । तस्मा असोको दुम्मनो खिन्नो वा जातो । कथं उपोसथो भवेय्य इति चिन्तेत्वा सो धम्मामच्चं असोकारामे पेसेसि । अथ खो सो अमच्चो विहारं गन्त्वा भिक्खुसङ्घं सन्निपातेत्वा आह—“अहं रञ्जा उपोसथं कारापेही ति पेसितो” । ततो परं भिक्खू ‘न मयं अञ्जतित्थयेहि सर्द्धि उपोसथं करोमा’ ति आहंसु । तस्स आरामस्स सकलं भिक्खं ज्ञाणापेत्वा एकस्मि पन्तियं तिटुपेसि । एकेकं पुच्छतुं आरभियं को न उपोसथं कातुं इच्छति । सो अञ्जं पञ्चं पञ्चं पि पुच्छ । ये भिक्खू उपोसथं कातुं न इच्छसु, सो ते ते मारेसि । तं सुत्वा राजा असोको अतिविय दुम्मनो जातो । कथं पापस्मा ताणं भवेय्य इति चिन्तेसि ?

तस्मि समये मोग्गलिपुत्ततिस्सत्थेरो उपरि गङ्गाय पटिवसति । सो (राजा) तं थेरं निमन्तयि तथा पापस्मा ताणत्थाय पञ्चं पि पुच्छ । ततो परं मोग्गलिपुत्तो कथेसि यं यस्स चेतना मारेतुं नत्थि, तस्स पापो पि नत्थि ।

राजा असोकारामे बुद्धवचनस्स परिसोधनत्थाय भिक्खुसङ्घं सन्निपातापेसि । राजा अञ्जतित्थये पुच्छत्वा इमे अञ्जतित्थया ति ग्रत्वा सेतवत्थानि दत्वा उप्पब्बाजेसि । ततो परं समग्गो भिक्खू सन्निपतित्वा उपोसथं अकासि । तत्थ सट्टि भिक्खुसतसहस्रानि अहेसुं । ततियसंगीति च तत्थ असोकारामे सञ्जाता । मोग्गलिपुत्ततिस्सत्थेरो पधानो च पुच्छको च अहोसि । सो पठमं सकवादे पञ्चसतं परवादे पञ्चसतं इति एकसहस्रं पञ्चं पुच्छत्वा अञ्जं तित्थयं निक्खमापेसि । ये सुद्धसोगतशावका ते येव तत्थ वर्सिसु । ते सङ्घायं एकसहस्रं आसुं । मोग्गलिपुत्तो परप्पवादं महामानो कथावत्थुप्पकरणं अभासि । ततो परं ते पुब्बनयेन पिटकवसेन, निकायवसेन, अंगवसेन इच्चादिनयेन धम्मं च विनयं संगायिसुं । एवमेव मोग्गलिपुत्तो सब्बं सासनमलं विसोधेत्वा ततियसंगीति अकासि । संगीतिपरियोसाने अनेकप्पकारं महापथविकम्पो अहोसि । राजा असोको तेसं सब्बं कम्पं अकासि । अयं सङ्गीति नवहि मासेहि निटुता । तस्मा कथितं—

एवं भिक्खुसहस्रसेन, रक्खायासोकराजिनो ।

अयं नवहि मासेहि, धम्मसंगीति निटुता ॥

कता भिक्खुसहस्रसेन, तस्मा साहस्रिका ति च ।

पुरिमा द्वे उपादाय, ततिया ति च वुच्चती ति ॥